

ՊԵՏԱԿԱՆ ՓԱՅՍԱՏԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
„ԶԱԿՈՒՏԻԼՍԻՐՅՈՒՆ“

628.4

Մ-67

ՄԻ ԹՈՂՆԵՔ ԲԱՐԻՔԸ ԿՈՐԶԻ—ՀԱՎԱՔԵ-
ՑԵՔ ՅԵՎ ԾԱԽՍԵՑԵՔ ԱՂԻՔՆԵՐԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
„ԶԱԿՈՒՏԻԼՍԻՐՅՈՒՆ“
ԹԻՖԼԻՍ 1929 թ.

28.06.2013

04 AUG 2010

ՊԵՏԱԿԱՆ ՓԱՅՆԱՑԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
„ԶԱԿՈՒՏԻԼՍԻՐՅՈՒՆ“

628.4 47.
0-67

1005
22406

ՄԻ ԹՈՂԵՔ ԲԱՐԻՔԸ ԿՈՐԶԻ—ՆԱԿԱՔԵ
ՑԵՔ ՑԵՎ ԾԱԽՍԵՑԵՔ ԱՂԻՔՆԵՐԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

„ԶԱԿՈՒՏԻԼՍԻՐՅՈՒՆ“

ԹԻՖԼԻՍ 1929 թ.

ՄԻ ԹՈՂԵՔ ԲԱՐԻՔԸ ԿՈՐՉԻ—ՆԱՎԱՔԵ- ՑԵՔ ՅԵՎ ԾԱԽԵՑԵՔ ԱՂԻՔՆԵՐԸ

Շատ գյուղացիներ, մորթելով վոչխարը կամ այծը, վոչ մի նշանակութիւն չեն տալիս նրանց աղիքներին և դեն են շարժու-
տում. մինչդեռ այդ աղիքներն իրենցից ներ-
կայացնում են մեծ արժեք յեվ կառավա-
րութիւնը գնում և վորպէս ապրանք: Վոչ-
խարի աղիքը գլխավորապէս արտահանվում
է և ձեռք բերած փողով գնվում են արտա-
սահմանում գործիքներ, վորոնք անհրաժեշտ
են թէ գյուղատնտեսութեան և թէ արդյու-
նաբերութեան համար:

Ամեն մի գյուղական տնտեսութեան
մեջ աղիքները չնչին արժեք ունին, բայց
մի շարք տնտեսութիւններից հավաքելով
նրանք իրենցից ներկայացնում են մեծ ար-
ժեք:

Անցյալ տարվա ընթացքում, մեր ամ-
բողջ Միութեան մեջ, հավաքվել է և արտա-
սահմանում ծախվել մոտ 10 միլիոն րուբ-

Իրավագիտութիւն № 1767 Պատկեր № 1726 Տիրաժ 1200

Ժ. Տ. Դ. Խ. Պոլ-տրեստի 6-րդ տպ. Կեցիսովելի, № 3

լու աղիքներ իսկ Անդրկովկասից ութհարյուր հազար ըուբլու. հետևաբար, համարյա նույն գումարի յեւ գնվել եւ և ներմուծվել մեզ համար արտասահմանյան մթերքներ, մեքենաներ:

Անշուշտ, աղիքների արտահանութիւնը կարելի կլինի եւ ավելացնել, քանի վոր աղիքները, ինչպես հում նյութ, ամբողջովին չեն ժողովում և չեն ուղարկվում գործարանները վերամշակման համար, ուստի այդ հում նյութի մեծ մասը կորչում ե:

Հաշված ե, վոր ավելի քան $\frac{2}{3}$ մորթված վոչխարների աղիքները չեն հավաքվում: Նշանակում ե, վոր մեծ հնարավորութիւն կա աղիքների արտահանութիւնն ու ժեղացնելու:

Այս կորուստի մեծ մասն ընկնում ե այն գյուղերի վրա, վորոնք հեռու յեն քաղաքներից և գուրկ ճանապարհներից:

Պատճառներից մեկն ել այն ե, վոր գյուղացին անծանոթ ե աղիքները հավաքելու գործին և այն համարում ե իբրև անպետք թափթփուկ:

Ամենից առաջ պետք ե հասկանալ, վոր աղիքները չպետք ե դնել շարտել, այլ հարկավոր ե հավաքել և մեծ քանակով հավաքած այդ աղիքները կներկայացնեն իրենցից մեծ արժեք:

Մեր գյուղացիներին աղիքները հավաքելու և պահել սովորեցնելու նպատակով մենք ավելացնում յենք շրջիկների (ագենտների) թիվը, վորոնք պարտավոր յեն շրջել գյուղերը և կազմակերպել աղիքները հավաքելու գործը, վորոշված գինը վճարելով գյուղացիներին կանխիկ: Մի շարք վայրերում աղիքները հավաքում ե և կոոպերացիան: Թե շրջիկ ագենտների, թե կոոպերացիայի և թե անմիջապես գյուղացիների ձեռքով հավաքած և գործարանը հասցրած (աղիքների գործարաններ գոյութիւն ունին բոլոր սպանդանոցներին կից) աղիկները յենթարկվում են մշակման (մաքրվում են, ջնկվում, կապվում) և հակերով ուղարկվում ծախելու:

Աղիքները գործադրվում են գլխավորապես յերջիկ (կալբաս) պատրաստելու համար:

Արտասահմանում, գլխավորապես Գերմանիայում և Ամերիկայում, պատրաստում են մեծ քանակությամբ բարակ յերշիկ, վորի համար գործադրվում են վոչխարների և այծերի բարակ աղիքները:

Մեզ մոտ, Սորհրդային Միության մեջ գլխավորապես գործ է ածվում յերշիկի համար տավարի լայն աղիքը: Իսկ բարակ յերշիկը մեզ մոտ չի տարածված: Սրանով երբացատրվում է վոչխարի աղիքի արտասահման արտահանելու հնարավորությունը:

Վոչխարի աղիքից պատրաստում են նաև լարեր յերաժշտական գործիքների և բուրդ գգելու համար և հատուկ թելեր՝ վորահատություն ժամանակ վերքեր կարելու համար (կետգուտ):

ՀԻՇԵՑԵՔ, ՎՈՐ ԱՂԻՔՆԵՐՆ ԻՐԵՆՑԻՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՒՄ ԵՆ ՄԵԾ ԱՐԺԵՔ

Հիշեցեմ, վոր աղիքներից ձեռք բերած փողով կառավարությունը գնում է գյուղատնտեսության յեվ արդյունաբերության համար անհրաժեշտ գործիքներ:

Աղիքների հավաքելն ու պահելը դժվար գործ չե, յեվ ամեն սի գյուղացի կարող է յեվ պեժ և սովորի այդ գործը:

ԻՆՉՊԻՍԻ՝ ԱՂԻՂՆԵՐ ՊԻՏԻ ՀԱՎԱՔԵԼ

Վոչխարի և այծի աղիքներից պիտի հավաքել բարակ աղիքներ և կույր աղիք:

Բարակ աղիքը ամենայերկար և ամենանեղ աղիքն է, վորը մոտավորապես 25—30 մետր (կամ 35-ից մինչև 42 արշին) յերկարություն ունի:

Մյուս աղիքը—կարճ և հաստ—կոչվում է կույր աղիք, վորի մի ծայրը հաստ է (կույր) իսկ մյուսը՝ բարակ: Այդ կույր աղիքի յերկարությունը մետրից քիչ ավելի է ($1\frac{1}{2}$ —2 արշին)

Բացի այդ աղիքներից, կա նաև մի ուրիշ աղիք, վորը կոչվում է շրջաղիք, կամ ճարպաղիք: Նա կտրվում է կույր աղիքից:

Սպանդանոցից դուրս շրջաղիքը չի հավաքվում: Սպանդանոցում վերցնվում է շրջաղիքի միայն այն մասը, վորը կոչվում է հետաղիք (հետևի աղիք—гузенька):

Յերե մե քչիկները ձեզ մոտ են լինում, պահանջեցե՛ք նրանցից գործնական ցուցմունքներ, աղիքները հավաքելու յե՛վ պահելու վերաբերյալ:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏԲ Ե ԿԱՆՈՆԱՎՈՐ ՀԱՎԱԲԵԼ ԱՂԻՔՆԵՐԸ

Աղիքներ հավաքելու նիստ ձե՛վր: Յերբ մորթված Վոչխարի փորը ճղում են, ամբողջ փորոտիքը դուրս ե թափվում: Այդ ժամանակ, առաջին հերթին, պետք ե՛ղուրս քաշել բարակ աղիքը: Բարակ աղիքի մի ծայրը բռնելով և կտրելով ստամոքսից, իսկ մյուս մասը՝ կույր աղիքից (տես նկ. 1), յերկու ծայրերը միացնելով իրար, պետք ե զգույշ դուրս քաշել աղիքը ճարպաթաղանթից (տես նկ. 2):

Հանելով ամբողջ աղիք ճարպաթաղանթից, հավաքողը, ձեռքով պահելով աղիքի մեջ տեղից (տես նկ. 3), իջեցնում ե աղիքը տաշտի կամ դույլի մեջ, հետ ե գցում աղիքների ծայրերը տաշտի կամ դույլի (վեդրոյի) յեզրերին, վորպեսզի ջուրը չկեղտոտ-

վի աղիքների միջի աղբով, և քշելով մատներով այդ աղբը դեպի ցած, բռնում ե աղիքի մեջ տեղից (ողակից) ձախ ձեռքով, իսկ աջ ձեռքով, բռնելով աղիքը ափի մեջ, և մատներով ճզմելով աղիքի պատերը, զգույշ և համաչափ իջեցնում ե աղիքների միջի կեղտը (капыга) մեջտեղից դեպի ծայրերը, բռնելով աղիքի ազատած մասերը ձախ ձեռքով ինչպես այդ անում են թոկ կամ սանձ ծալելիս: (Տես նկ. 4):

Յերկրորդ անգամ, մաքուր լվանալուց հետո, հիշյալ ձևով, յերբ արդեն աղիքները մաքուր են կեղտից, ծալում են աղիքները, ինչպես թոկը (տես նկ. 5), պարզաջրում և դնում մաքուր տախտակի կամ խսիլի վրա, վորտեղ նա քամվում ե ջրից և հովանում:

Վերջացնելով բարակ աղիքի հավաքելը, անմիջապես պետք ե սկսել հաստ աղիքը հավաքել: Դրա համար նախ պիտի կտրել հաստ աղիքը շրջաղիքից (ճարպաղիքից), հետո մի ձեռքով զգույշ բաժանել նրան ճարպաթաղանթից, իսկ մյուս ձեռքով պահել հաստ աղիքը, վորպեսզի նա չկախվի և չպսակվի նրա մեջ գտնված կեղտի ծանրություն-

նից (տես նկ. № 6): Բաժանելով հաստ աղիքը ճարպից, ստացված ճեղքվածքով պետք է դուրս թափել կեղտը (տես նկ. 7): Դրա համար բաց ծայրերից պետք է աղիքի մեջ ջուր լցնել, թափ տալ և քամել կեղտը: Դրանից հետո նորից հաստ աղիքը պարզաջրվում է յերկրորդ անգամ:

Յերբ ֆաղաֆ եֆ գալիս, անցեֆ սպան-դանոցին կից աղիքների գործարանը, վոր-սեղ ձեզ ձրի ցույց կսան, թե ինչպես պիտի հավաքել յեվ պահել աղիքները:

ՍՈՎՈՐԵՅԵՔ ՀԱՎԱՔԵԼ ՅԵՎ ՊԱՅԵԼ ԱՂԻՔՆԵՐԸ

ՄԻՔ ԺՊՐՏԻ ԱՂԻՔՆԵՐԸ ԺՆԵՐԻՆ ՈՒ ԽՈՋԵՐԻՆ

Նկ. 4.

Նկ. 5

Նկ. 6

1005
22406

Նկ. 8

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ՊԱՅԵԼ ԱՂԻՔՆԵՐԸ

Ձմեռը և ամառը աղիքները լավ պահելու համար հարկավոր ե աղ դնել:

Ջուրը քամելուց հետո, աղիքներն աղում են մանրած աղով, թեթև թափ տալիս և 24 ժամ պահում կողովի կամ ծակեր ունեցող արկղի մեջ, բարակ աղիքներն՝ առանձին (черевы), հաստեր՝ առանձին (синюги) (տես նկար 9 և 10): 24 ժամից հետո դարսում են ամուր տակառի կամ տաշտի մեջ, վորը աղաջուրը բաց չի թողնում (տես նկ. 11):

Բարակ աղիքներն աղ անելու համար հարկավոր ե 200 գրամ աղ (կես գրվանքա), իսկ հաստ աղիքների համար 100 գրամ աղ (քառորդ գրվանքա):

Հավաքած աղիքները պահում են տակառի կամ տաշտի մեջ,—ամառ ժամանակ հով տեղ, վորպեսզի չփչանա, իսկ ձմեռը՝ մառանում, վորպեսզի չսառչի:

Տաշտը կամ տակառն անպատճառ պետք է ծածկել կտավով կամ տախտակով:

Աղիքները հավաքելը և պահելը դժվար գործ է և ամեն մի գյուղացի կարող է սովորել այդ գործը:

Անհրաժեշտ է հիշել, Վոր պատուված, փթած և կեղտից չմաքրված աղիքները վոչ մի արժեք չունեն:

ԱՂԻՔՆԵՐ ՊԱՅԵԼՈՒ

ՀԱՄԱՐ ՁԵՌԲ ԲԵՐԵԲ ՄԱ-
ԲՈՒՐ ՅԵՎ ԱՄՈՒՐ ԱՄԱՆ
(ԴԱՇՏ ԿԱՄ ՏԱԿԱՌ), ՎՈՐԸ
ԱՂԱԶՈՒՐ ԶԻ ԲԱՏ ԹՈՂՆՈՒՄ

Գլխավոր ուշադրությունը պետք է դարձնել, Վոր, վոչխարը մորթելուց հետո, իսկույն և յեթ աղիքները հանվեն զգուշաբար, առանց պատուվելու, մաքրվեն կեղտից, ըստ կարելույն չկտրտվեն մասերի և շատ լավ աղ անվեն:

Աղիքները կանոնավոր հավաքելու համար դիմեցեք Ձակուտիլսիբոյի շրջիկներին, յերբ նա ձեր գյուղը կգա: Նա ձեզ կսովորեցնի, թե ի՞նչպես պետք է հավաքել աղիքները վոչխարը մորթելուց հետո:

Այդ գործին կարելի է ծանոթանալ նաև մեր աղիքների գործարանում (սպանդանոցին կից):

ՄԻ ՄՈՌԱՆԱՆԲ

ԾԱԾԿԵԼ ԱՂԻՔՆԵՐՈՎ ԼԻ ԱՄԱ-
ՆԸ ԿՏԱՎՈՎ ԿԱՄ ՏԱԽՏԱԿՈՎ,
ՎՈՐՊԵՍՁԻ ԱՂԻՔՆԵՐԸ ԶԿԵՂՏՈՏ-
ՎԵՆ ՓՈՇԻՈՎ, ՓՍՈՐՈՎ ԵՎ ԱՅԼԵ:

Ձակուտիլսիբոյն պարտավորեցրել է իր բոլոր գործարաններին և ագենտներին, վորպեսզի նրանք ձրի ցույց տան (սովորեցնեն) գյուղացիներին, թե ի՞նչպես պետք է աղիքները կանոնավոր հավաքել:

Յեթե գյուղացիներից մեկն ու մեկը ցանկանում է իր գյուղում աղիքներ հավաքել, նա պետք է համաձայնություն գա մեր

շրջիկ հավաքողի հետ, կամ ուղղակի մտառակ աղիքի գործարանի հետ: Մի վորոշ քանակ հավաքելուց հետո, նա պետք է հավաքած աղիքները հանձնի և ստանա վորոշված գինը կանխիկ:

Դյուղացին, աղիքները ծախելով և վորոշ ոգուտ ստանալով, միևնույն ժամանակ պետութայն ապրանք է (մատակարարում) տալիս արտասահմանյան առևտրի համար, վորտեղից ստացվում են գյուղին ու քաղաքին անհրաժեշտ մեքենաներ:

Բացի վոչխարի և այծի աղիքներից, հավաքում են (թեև ավելի դժվար) նույնպես տավարի աղիքներ: Այդ աղիքներն անսխալ հավաքելու և պահելու համար անհրաժեշտ է, վոր այն գյուղացին, վոր իր վրա յե վերցնում այդ գործը, դիմի մեր շրջիկ հավաքողին: Վերջինս գյուղացուն կսովորեցնի, թե ինչպես է հարկավոր այդ անել: Տավարի աղիքների համար շրջիկը ավելի թանգ կըվճարի, քան վոչխարի աղիքին:

Անհրաժեշտ տեղեկություններ ստանալու համար, կարող եք դիմել վոչ միայն մեր

շրջիկներին, այլ և մոտակա տեղում գտնվող աղիքի գործարանները:

ԱՄԱՌԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ԱՂԻՔՆԵՐԸ ՊԱՀԵՑԵՔ ՀՈՎ ՏԵՂ:

ՁՄԵՌ ԺԱՄԱՆԱԿ ԱՂԻՔՆԵՐԸ ՊԱՀԵՑԵՔ
ՄԱՌԱՆՆԵՐՈՒՄ, ՎՈՐՊԵՍՁԻ ՉՍԱՌՉԵՆ:
ԸՆԿԵՐ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐ
ԱՂԻՔՆԵՐԸ ԴԵՆ ՄԻ ԶՊԸՐՏԵՔ:
ՀԱՎԱՔԵՑԵՔ ՅԵՎ ԱՌԱՆՑ
ՈՒԾԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՆՁՆԵՑԵՔ „ՉԱԿՈՒՏԵԼՍԻՐՈՒ“-ԻՆ:

Հարկավոր դեպքում, խնդրում ենք դիմել մեր գլխավոր գրասենյակին, — Թիֆլիս-Կոմմիստերնի փողոց, № 6. Բագու — Մալի-գինի փողոց, № 1. Յերևան — Հայպետառին կամ նրա բաժանմունքներին տեղեկում:

«Ազգային գրադարան»

NL0282070

14.034

1921